

Az Élelmiszervizsgálati Közlemények huszonöt éve

„Az élelmiszerkémia a leginkább életbevágó tudományágak közé tartozik. Műveléséhez napjainkban már úgyszólván minden más ágazatra támaszkodni kell. Az élelmiszertudomány jelentősége biológiai, technikai, gazdasági és közhangulati vonatkozásban egyaránt növekszik a fejlett és még csak gyors fejlődésnek induló országok számára.

Az emberiség jövője nagymértékben függ attól, hogy milyen arányban leszünk képesek táplálékunk nyersanyagainak gazdaságos termelését mennyiségileg és minőségileg tovább növelni, minél kevesebb energia és nehéz fizikai munka felhasználásával, biológiai értékű megőrzésével, ill. javításával minél kevesebb értéktelen vagy káros hulladék keletkezése közben feldolgozni a nyersanyagokat, továbbá megbízható gyors és hatékony ellenőrzéssel előmozdítani a mezőgazdasági és ipari termelés folyamatainak irányítását. Nem kevésbé fontos a termékek értékcsökkenés nélküli méltányos elosztása, hogy minél előbb szűnjék meg mindenütt az éhség és a rossz táplálkozás, viszont elkerülhető legyenek a túltáplálkozás veszélyei, valamint azok a technológiai eredetű károsodások, amelyeket – részben az ízlésbeli divat- és felhasználási kényelem hatására – a természetes anyagok feldolgozása folyamán bekövetkező változások, ill. különféle mesterséges adalékok idéznek elő.” – írta Erdey Gruz Tibor a Magyar Tudományos Akadémia elnöke „A 150 éves Magyar Tudományos Akadémia és az Élelmiszertudomány kapcsolata” c. cikk invokációjaként az Élelmiszervizsgálati Közlemények 21. kötetének 229. oldalán.

Az élelmiszerek tudománya tehát komplex tudomány. Határai vannak ugyan, azonban e határok nem képeznek éles válaszvonalat egyéb rokontudományoktól, ezeket érintik, esetleg fedik is egymást, de minden esetre a határokon ölelkeznek. Az élelmiszertudományokhoz tartozik a klasszikus hagyományokra visszatekintő élelmiszeraanalítika is, melynek fejlesztését szükségessé teszi a tudományok dinamikus fejlődése és az elért eredmények is.

A felszabadulás után, hazánk legnagyobb és legnagyobb múltra visszatekintő élelmiszereellenőrző intézete az akkori Fővárosi Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézet (mai Fővárosi Élelmiszereellenőrző és Vegyvizsgáló Intézet) volt.

Az 1950. évi I. törvény („Tanáctörvény”) az alkotmányban megállapított elvek alapján előírta a tanácsok rendszerének a felállítását Budapesten a Fővárosi Tanács az államhatalom helyi szerveként 1950. június 15-én kezdte meg működését.

A 12/1950. (I. 10.) Mt. sz. rendelet értelmében a fővárosi intézet feladatai és hatásköre jelentősen megváltozott (bővült): átvette az Országos Chemiai Intézet és Központi Vegykísérleti Állomás feladatait is.

A 287/1950. (XII. 17.) Mt. sz. rendelet az élelmiszerekre vonatkozó minőségi követelmények megállapítását és ellenőrzését az élelmezésügyi miniszter ügykörébe sorolta.

Az Élelmiszervizsgálati Közlemények megalakulása

Az „Élelmiszervizsgálati Közlemények” alapkövét a Fővárosi Élelmiszereellenőrző és Vegyvizsgáló Intézetben rakták le 1955-ben; de már kezdetben nyil-

Magyar Nemzeti Bank
egyszámú számla: 30.178.231-47

Lerevélk jelle: **1277/Szb.**

Czytawca: **dr. Vargha/Kád.**

Tárgy:

**ÉLELMISZERIPARI ÉS
KÖNYV- ÉS LAPKIADÓ**

BUDAPEST, ALKOTMÁNY-Ú. 31. L.
TELEFONSZÁMAI: BÉTA. 315.325, 122-99, 113-89

**dr. Kottász József elvtársnak,
Fővárosi Vegyipari Intézet,
Budapest, Városháza.**

V. Városház-u. 7.

Budapest, 1964. NOV. 15.

Lerevélk jelle:

Szám:

Czytawca:

Hivatkozással f. évi május hó 12-i, az Élip. Min. M. szaki Fejlesztési Főosztálynak megküldött beadványára értesítjük, hogy az "Élelmiszer- vizsgálati Közlemények" című, negyedévenként megjelenő sokszorosított broszúra kiadásával az Élelmiszeripari Minisztérium Könyvkiadási Szakbizottságra csak f. évi október 22-i ülésén foglalkozhatott, és az alábbi határozatot hozta:

"A negyedévenként megjelenő broszúra kiadását a Bizottság jóváhagyja, azal, hogy Szerkesztője a Fővárosi Vegyipari Intézet igazgatója, dr. László Elek legyen. A Bizottság határozta a továbbiakban: az volt, hogy a vállalatunk kiadásában havonta megjelenő "Élelmiszeri Ipar" című szakmai folyóirat időszaki kiadását a broszúra helyettesítésére meg kell szüntetni."

Kérjük, hogy a kiadás ügyében szíveskedjék vállalatunkat lehetőleg minél előbb felkeresni.

ÉLELMISZER-IPAR ÉS LAPKIADÓ
V. Városház-u. 7.
Budapest, Városház-u. 7.

1. ábra

Az „Élelmiszeripari Vizsgálati Közlemények” alapítását jóváhagyó okirat

44-2-25.

Írta sz.:

Fébb László

Előadó:

Élelmiszervizsgálati
Közlemények kiadása.

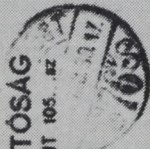
Tárgy:

Kötés

KIADÓI FŐIGAZGATÓSÁG
BUDAPEST, VI., SZTÁLIN-ÚT 103. sz.

Telefon: 428-900

Bp. Főváros Vegyészeti és
Élelmiszervizsgáló Intézete.

B u d a p e s t
V., Városház-u 9-11. II. em. 185.

Hivatkozással f. hó 9-1 leveleire értesítjük, hogy a Kiadói Főigazgatóság hozzájárult az Élelmiszervizsgálati Közlemények című kiadvány megjelenítéséhez.

A közlemények legfeljebb negyedévenként maximum 2 ives terjedelemben és 500 példányban magasnyomással kerülnek kiadásra.

A kiadó a kiadványt önköltésű áron számlázza. A kiadvány terjesztéséről az Intézet vagy a minisztérium köteles gondoskodni. A fentiekről a Műszaki Könyvkiadó Vállalatot is értesítjük.

Budapest, 1955. V. 30.

Fejér Gyula s.k.
osztályvezető

A kiadvány kitételei:
Ma

2. ábra

Az „Élelmiszervizsgálati Közlemények” kiadásának jóváhagyása

vánvaló volt, hogy a folyóiratban megjelenő dolgozatok nem korlátozódhatnak az intézet tagjaira, ezért már megalakulásakor a szerkesztőbizottságban olyan hazai szakemberek vettek részt, akik az élelmiszerekkel foglalkozó egyéb hazai intézmények tagjai voltak. A szerkesztőbizottságban tehát helyet foglaltak az élelmiszerellenőrző intézeteken kívül egyéb, főként kutató, ill. oktatásügyi intézetek tagjai is.

Visszaemlékezések . . .

1954. május 12-én a fővárosi intézetből javaslatot küldtem az intézetek fölött szakfelügyeletet gyakorló Élelmiszeripari Minisztérium Műszaki Fejlesztési Főosztályához egy szakfolyóirat, az „Élelmiszervizsgálati Közlemények” kiadására.

1954. október 22-én az Élelmiszeripari Minisztérium Könyvkiadási Szakbizottsága elhatározta, a javaslat elfogadását (1. ábra).

1955. május 30-án a Kiadói Főigazgatóság hozzájárult a folyóirat nyomda-technikai úton történő előállításához (2. ábra).*

Mikor első munkahelyemre, a mai Fővárosi Élelmiszerellenőrző Intézetbe kerültem, egyre gyakrabban merült fel bennem az a szakmai sajtó-hiányérzet, ami a fővárosi intézetben Balló Mátyásban – de másutt sokszor másokban is felmerült.

Az élelmiszerek tudományát, ill. ennek fejlesztését az emberi élet létfenntartása szinte parancsszerűen követeli (l. Erdey Gruz Tibor invokációja, fent).

Az élelmiszerek tudományának sarkalatos pillére az élelmiszeranalitika; nálunk Magyarországon a magyar élelmiszeranalitika. Már régen levetkőztük az idegen elnyomás bélyegeit és a felszabadulás után rohamlépésben haladunk az emberiség jövőjének biztosítását célzó egyenes úton. A tudományos szakirodalom tanulmányozása közben jutottam a gondolathoz, hogy Magyarországon is, egy nemzetközileg is elismert szakfolyóirat induljon.

Magyarország több mint egy évezrede áll fenn, s első királya Szent István óta az államhatalom helyi szervei a (vár) megyék, és közöttük az ország fővárosa Budapest. Akaratlanul is hasonlóságot láttam Svájjal – bár politikai világnézetben nem azonosak –, ahol a nemzeti függetlenség kivívása után a magyar megyéknek megfelelően az ország közigazgatása kantonokra oszlik.

A svájci „Mitteilungen aus dem Gebiete der Lebensmitteluntersuchung und Hygiene” ekkor (1955-ben) több mint fél évszázados multra tekintett vissza.

Az „Élelmiszervizsgálati Közlemények” formai, szerkezeti és tartalmi felépítésénél a svájci folyóiratot vettem alapul.

Hazai sikerek . . .

Az első hazai, magyar élelmiszeranalitikai szaklapnak az „Élelmiszervizsgálati Közlemények”-nek megindítása elsősorban az élelmiszerellenőrző társ-intézeteknél, de ezen túl hazánk valamennyi szektorában működő szakembernél – különösen a kutatóintézeti, oktatásügyi és egészségügyi intézeteknél – osztatlan egyetértésre és támogatásra talált. Rövid idő alatt hazánk összes élelmiszer előállításával, szállításával és vizsgálatával stb. foglalkozó üzeme, intézménye folyóiratunk előfizetője lett. A későbbi idők folyamán gyakran előfordult – különösen újonnan alakult szerveknél –, hogy könyvtárunk részére folyóiratunk visszamenőleges előfizetését kérték.

A folyóiratunk elnevezése alapján egyértelműen élelmiszeranalitikai közlemények sajtó-organuma. A szerkesztőség és a felkért lektorok is különös gonddal

* A folyóirat megalakulásával foglalkoznak az 1/1, 1/2, 18/96, 19,1 és 21/79 oldalon megjelent cikkek.

vizsgálták, hogy a közlésre beküldött közlemény az általunk – immár két kiadásban megjelent* – kidolgozott szerkesztőségi irányvonalaknak, a folyóirat profiljának megfelelnek-e.

Főként hazai kapcsolataink szorosabbá tételére – már megalakulásakor megkíséreltük a hazánkban megjelenő élelmiszer-vonatkozású folyóiratokkal (MÉTE szakosztályok folyóiratai) informatív csere megvalósításának létrehozását. Kezdetben némi eredmény mutatkozott egyes folyóiratok szerkesztőivel kialakított kapcsolatok tekintetében, de igyekezetük a kezdeti sikerek után eredménytelenek maradtak. Mi ezen kapcsolatok kiépítésére változatlanul készséggel vállalkozunk, hogy kiküszöböljük az esetleges kétszeres megjelentetések lehetőségét, amire a folyóirat eddigi működése alatt – sajnos már több nemkívánatos példa volt. A kettősség kiküszöbölésének biztosítására szerkesztőségünk a lap fennállása óta állandó tudósítást ad a hazai folyóiratokban megjelent közlemények ismertetése formájában („Hazai lapszemle”).

Nemzetközi kapcsolatok

Az Élelmiszervizsgáló Közlemények kialakításakor nemcsak hazánk saját kutatási eredményeire és gyakorlati tapasztalataira támaszkodott, hanem meg kellett ismernünk más országok tapasztalatait is. Ebben főleg a Szovjetunióra és a szomszédos baráti államok jóindulatú segítségére számíthattunk. Úgy éreztük, hogy a kialakult és bevált módszerek szem előtt tartása és hazai viszonyokra való sikeres alkalmazása újabb bizonyítékul szolgálhat a nemzetközi barátság és békés szocialista építés lehetőségének.

Első füzetünk megjelenésekor tehát írásban megkerestük a hazánkba akkreditált külföldi nagykövetségeket, ezek kulturális attaséit vagy ügyvivőit, illetve az egyes külföldi országokban levő magyar külképviseleti szerveket azzal a kéréssel, hogy közöljék velünk az országukban élelmiszerek vizsgálatával, ellenőrzésével stb. kapcsolatban működő intézményeket, hogy azokat a kölcsönös szakmai tapasztalat-cserére – folyóiratunk egyidejű tájékoztató megküldése mellett – felkérjük. Próbálkozásunk kedvező eredménnyel járt és a hozzánk érkezett címjegyzék alapján megállapítottuk, hogy a békés tudományos és kulturális kapcsolatok kiépítésében folyóiratunk érdemi szerepet képes játszani – különösen a szomszédos, szocialista, baráti államok kedvező válaszai alapján ítélve.

Így kezdődtek a folyóirat nemzetközi kapcsolatai megalakulásakor a Szovjetunió, Csehszlovákia, Lengyelország, Német Demokratikus Köztársaság, Bulgária, Ausztria és Svájc érdekelt intézeteivel. Ezekhez az országokhoz később még számos más ország intézete csatlakozott: Románia, Franciaország, Finnország, Belgium, Hollandia, Anglia, Német Szövetségi Köztársaság. A békés kulturális együttműködést és építést célzó kapcsolataink bővültek Európán kívül is. Folyóiratunk híre elterjedt az Északamerikai Egyesült Államokban, továbbá az elnyomásból vagy gyarmati sorból felszabadult és még csak gyors fejlődésnek induló országokban is: Kuba, India, Egyiptom, Ciprus, Vietnam, Japán és Kína stb.

A nemzetközi kapcsolatok további ápolása

Folyóiratunk természetesen magyar nyelven közli az egyes cikkeket. De már kezdetben számoltunk az olvasók esetleges nyelvi nehézségeire, s ezért a megjelenésre kerülő kutatójellegű dolgozatokat orosz és német, majd angol és francia nyelvű összefoglalókkal láttuk el.

* ÉVIKE 19, 357.

1960-ban elhatároztuk, hogy nemzetközi kapcsolataink továbbfejlesztésére „nemzetközi számot” adunk ki, melynek hasábjain nemcsak hazai, hanem külföldi szerzők eredeti dolgozatait is közöltük. Fordításban magyar, vagy eredetben a négy világnyelv: orosz, angol, német vagy francia egyikén. Az első nemzetközi szám osztatlan sikert aratott. Még két alkalommal (1974-ben és 1977-ben) bocsátottunk ki „nemzetközi számokat”, melyek oly nagy érdeklődésre tettek szert, hogy a tervezettnél (ill. engedélyezettnél) nagyobb oldal terjedelmet kívántak, s ezért egyes cikkek még a folyóirat rendes magyar nyelvű füzeteibe is átkerültek.

A nemzetközi szakmai elismerés zálogai

Már kezdetben megnyugtató biztosítékként szolgált, hogy a Szovjetunió moszkvai és leningrádi Nemzeti Könyvtára (Москва Центральная библиотека им. Крупская) szívesen fogadta az új magyar kezdeményezést, folyóiratunk megküldését.

1960-ban a Szovjet Tudományos Akadémia Tudományos Tájékoztató Intézete felvette „Dokumentációs Szemléjébe” az Élelmiszervizsgálati Közleményeket.

Ugyancsak ez évben a New York-i „Public Library” is kérte folyóiratunk megküldését.

1960-ban prof. dr. Kiermeyer a legnagyobb európai élelmiszeralitikai szaklap, a Zeitschrift für Lebensmitteluntersuchung und -Forschung szerkesztője hozám intézett soraiban közölte velem, hogy szívesen közli a folyóiratunkban megjelenő és az ő olvasótáborára érdeklődésre számot tartó – cikkek ismertetését, referálását. Levélváltásunk alkalmával tájékoztatott arról, hogy a magyar nyelv a nemzetközi tudományi síkon kevésbé ismert, s ezért a folyóirat elnevezése (Élelmiszervizsgálati Közlemények) – különösen irodalmi utalásoknál nehézkes. Ezért javasolta a nemzetközi szakirodalomban is ismeretes rövidítés-választás megoldást, melynek eldöntését rám bízta. A javaslattal egyetértve jelöltem meg az Élelmiszervizsgálati Közlemények rövidítését az „ÉVIKE” szót.

1970-ben az Északamerikai Egyesült Államok s egyben talán a világ legismertebb lapja, a Chemical Abstract (USA, OHIO) keresett meg írásban azzal a kéréssel, hogy olvasótáborának gyorsabb tájékoztatása céljából a folyóirat borítólapján a tartalomjegyzék alatt tüntessen fel a Chemical Abstract-nak a folyóirat számára entartott kódjelét: EMKZAH, a kötet-, füzet- és oldalszámot, ill. a megjelenés f.évét. A világ kémiai szakirodalmából mintegy 300 folyóirat cikkeit dolgozzák fel gépi adatfeldolgozással a Chemical Abstract szerkesztőségében – ezek között van folyóiratunk is.

Folyóiratunk megindulása óta kialakított nemzetközi kapcsolataink – különösen a szomszédos baráti szocialista országokat – arra indították, hogy hasonló felépítésű (tárgykörű) nemzeti folyóiratot (v. kiadványokat) jelentessenek meg. (Csehszlovákia, Lengyelország, Románia, Finnország, Svájc) melyeket szerkesztőségünknek cserepéldányként megküldenek.

Jelentős szerepet játszik a folyóirat a fejlődésben levő országok élelmiszeripara műszaki színvonalának emelésében is. Hazánkban számos ország fiatal szakembere folytat tanulmányokat – főként nemzetközi csere-megállapodások alapján – egyetemeken, főiskolákon, tudományos rendfokozat elérése vagy tapasztalatcsere céljából. E szakemberek dolgozatait a világnyelveken vagy magyarul közli a folyóirat, legtöbbször a tanulmányokat irányító magyar professzor vagy témavezetővel közös dolgozat megjelentetése formájában.

Együttműködés hazai intézmények között

A folyóirat gyakran egy-egy cikket több szerző tollából közösen közöl, kiknek munkahelye nem azonos. E dolgozatok tehát kollektív munka eredményei. Pl. egy analitikai módszer technológiai vagy mikrobiológiai részét más-más intézetekben dolgozó szerzők írják. Ez a szerzői komplexitás megvalósítása is a cikkek színvonalának emelését eredményezi.

Hasznosnak tartjuk, ha egyes szerzők folyóiratunk hasábjain gyakorolnak kritikát, vagy közölnek szakmai ellenvéleményt már megjelent dolgozatokkal kapcsolatban. Az új módszerek, készülékek megismerésével ismereteink valóban hasznosan gyarapodnak.

Különösen fennáll ez a kölcsönös tapasztalatcserének szükségessége folyóiratunk magvát képező Élelmiszerellenőrző-Hálózat intézeti vonatkozásában.

Egy negyed évszázad számokban

Az Élelmiszervizsgáló Közlemények 25 kötete közel 8500 oldalon közel 600 (579) szerző* mintegy 1000 (990) dolgozatát* közölte. E cikkeken kívül még mintegy 1500 referátum és egyéb szakmai híryanag jelent meg hasábjainkon.

A megjelent dolgozatok lektorálására mintegy 500 hazai szakértőt kértünk fel.

A dolgozatok szerzőinek munkahelyeit a következő csoportosítás mutatja:
Hazai intézmények:

Minőségellenőrző intézetek (MÉVI-k, FÉVI, ÉHESZ, OMMI, OBI stb.)	40,0%
Egészségügyi intézetek (OÉTI, KÖJÁLL-ok, kórházak)	16,3%
Kutató Intézetek (KÉKI, MTA intézetei)	10,5%
Oktatásügyi intézetek (BME, Kertészeti – Állatorvostud. – Agrártud. egyetemek, Élelmiszeripari – Kereskedelmi Főiskola).	21,5%
Egyéb (MSZH stb.)	0,1%
Vállalatok (Trösztök stb.)	0,6%
Külföld	11,0%
	100,0%

A negyed évszázad eltelte után köszönetet mondok – a szerkesztőbizottság nevében is a folyóirat fenntartását biztosító Mezőgazdasági és Élelmészeti Minisztériumnak, valamint a fővárosi és megyei tanácsok vezetőinek, kik szakigazgatási intézményeik révén folyóiratunkat támogatták.

Különös köszönettel tartozom a szerkesztőbizottság élő és elhunyt tagjainak (l. „Almanach”)*, akiknek közreműködése lehetővé tette a folyóirat nemzetközi szinten is elismert szakmai hírnevének elérését és fenntartását.

Úgy érzem, hogy hazánk és az egyéb nemzetek „élelmiszergazdasága” számára hasznos célt szolgáltunk és kívánom, hogy az eljövendő időszakban ez a haszon, a sikerek és eredmények révén öregbedjék.

Kottász József

* I. EVIKE 26, 1–2 füzet, 1980.